

*Т. Ф. Куценко,
к. е. н., доцент, доцент кафедри макроекономіки та державного управління,
ДВНЗ "Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана"
Л. М. Ємельяненко,
д. е. н., доцент, професор кафедри макроекономіки та державного управління,
ДВНЗ "Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана"*

РЕФОРМА БЮДЖЕТНОЇ ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЇ В УКРАЇНІ: СОЦІАЛЬНА ФУНКЦІЯ

*T. Kutsenko,
Candidate of Economic Sciences, Docent, Macroeconomics and Public Administration Department,
SHEI "Kyiv National Economic University named after Vadym Hetman"
L. Emelyanenko,
D.Sc. (Economics), Docent, Professor, Macroeconomics and Public Administration Department,
SHEI "Kyiv National Economic University named after Vadym Hetman"*

REFORM OF FISCAL DECENTRALIZATION IN UKRAINE: SOCIAL FUNCTION

У статті представлено дослідження реформи бюджетної децентралізації в Україні з точки зору соціальної функції публічного управління, а саме акцентовано увагу на потребі реальних результатів реформи для людей та заради людей, які в перспективі можливі саме завдяки формуванню ефективно соціально орієнтованої моделі міжбюджетних відносин з урахуванням європейського досвіду.

The article presents the study of fiscal decentralization reform in Ukraine in terms of social function of public management, in particular the attention is focused on the need for real results of the reform for people and for the sake of people, which in long term perspective are possible exactly due to the formation of effective socially oriented model of interbudgetary relations considering the European experience.

Ключові слова: публічні фінанси, загальнонаціональний та субнаціональний рівні публічної влади, місцеве самоврядування, децентралізація влади, бюджетна децентралізація, соціально орієнтована модель міжбюджетних відносин.

Key words: public finance, national and subnational levels of public authority, local government, decentralization of authority, fiscal decentralization, socially oriented model of interbudgetary relations.

ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ

Досвід антикризового управління національною економікою в останні роки в Україні свідчить, що у сфері публічних фінансів як урядових, так і муніципальних (місцевих), особливо у соціальній їх складовій, існують надто серйозні труднощі. Зокрема відсутність реальних повноважень та ресурсів у громад призвела за 25 років до зменшення кількості сільського населення на 2,5 млн осіб, погіршення рівня життя на селі, збільшення кількості селищних рад на 1067 одиниць, які не спроможні сформувавши громадам інструменти для розвитку [1], а отже, й забезпечити умови підвищення рівня життя їх мешканцям. Політика реалізації

програм фіскальної консолідації, яку застосовував Уряд протягом двох останніх років в якості інструменту стабілізації державних фінансів, також зовсім не сприяла реалізації соціальної функції публічних фінансів української держави. Враховуючи, що в попередні роки навіть в умовах сталого економічного зростання в Україні так і не вдалося забезпечити ефективного дотримання соціальних стандартів та гарантій, зрозуміло, що в останні кризові роки соціальні проблеми увійшли у фазу загострення, зубожіння населення країни поглибилось, незважаючи на проголошені реформи та фінансову допомогу міжнародних структур.

Система публічних фінансів України, як і вся економіка, переживаючи кризу та військові потрясіння, продовжувала демонструвати принципову недієздатність вирішити завдання перерозподілу ресурсів на користь тих, хто найбільше цього потребує, однак все ж таки увійшла в процес започаткування ряду реформ, серед яких надважливою є реформа бюджетної децентралізації. На перший погляд, саме ця реформа справді орієнтована на потребу реальних соціальних зрушень, особливо в частині розподілу фінансових повноважень та забезпечення бюджетного фінансування соціальної сфери, адресного спрямування необхідних фінансових потоків для вирішення нагальних соціальних проблем конкретної громади, конкретного села, селища, міста і т.д., що беззаперечно висувається життям як один з найбільш актуальних національних пріоритетів державної політики сьогодення.

АНАЛІЗ ОСТАННІХ ДОСЛІДЖЕНЬ І ПУБЛІКАЦІЙ

Саме цій реформі останнім часом присвячується велика кількість публікацій з огляду на розмаїття проблем та аспектів, які вартують уваги фахівців різних напрямів науки та практики, зокрема публічного управління. Однак, більшість авторів публікацій зосереджують увагу на організаційних, інституційних та технологічних питаннях цієї реформи, які безперечно важливі на даному етапі її проведення, зрозуміло з урахуванням факторів впливу та перешкод, що стоять на заваді, залишаючи поза увагою її соціальну функцію, реалізація якої, на наш погляд, потребує особливої акцентуації серед пріоритетів досягнення макроекономічної стабілізації.

Зважаючи на особливості української моделі територіально-адміністративної організації влади, що існувала майже 25 років, а саме на нераціональний та неоднозначний розподіл повноважень між різними рівнями влади, вертикальний конфлікт між органами місцевого самоврядування та горизонтальний конфлікт між органами місцевого самоврядування та органами виконавчої влади, процес децентралізації влади в Україні задекларовано започаткуванням ряду реформаторських кроків, соціальні результати яких, за оцінками деяких фахівців є поки що зовсім слабкими. Зокрема слушною є думка І. Луїної та Д. Серебрянської: "Справжня децентралізація влади так і не відбулася. Держава розширила джерела доходів місцевих громад, однак зовсім забула про те, що починати слід було б із визначення функцій і повноважень місцевого самоврядування... Натомість розвиток України як незалежної держави з європейськими цінностями потребує формування ефективного місцевого самоврядування на засадах децентралізації влади" [2].

ПОСТАНОВКА ЗАВДАННЯ

За оцінками зарубіжних експертів, децентралізація є однією із найскладніших реформ, яка в окремих країнах тривала десятки років. За оцінками українських експертів вона потребує консолідації зусиль усіх рівнів влади та постійної підтримки міжнародних партнерів. Реформа бюджетної децентралізації відбувається за дуже несприятливих умов та провокує соціальні проблеми та негаразди з огляду на українські реалії, яких приховати неможливо. Тому метою статті є зробити наголос саме на соціальній функції цієї реформи, на необхідності формування ефективного соціально орієнтованого механізму міжбюджетних відносин в Україні з урахуванням практичного досвіду європейських країн.

ВИКЛАД ОСНОВНОГО МАТЕРІАЛУ ДОСЛІДЖЕННЯ

Старт бюджетної децентралізації в Україні розпочався разом із прийняттям Урядом Концепції реформування місцевого самоврядування та територіальної організації влади ще у квітні 2014 року та започаткуванням реформи міжбюджетних відносин, яка реалі-

зується з 2015 року внесенням змін до Бюджетного та Податкового кодексів України, зокрема перед прийняттям Бюджету-2015 та Бюджету-2016. Однак для забезпечення широкомасштабної бюджетної децентралізації потрібні серйозні зміни до Конституції України щодо децентралізації влади, що є абсолютно необхідною передумовою для радикальних змін, на які так очікує українське суспільство.

Перед тим, як заглиблюватися в предмет дослідження, варто розібратися з термінами. Слід зазначити, що загальноприйнятого визначення "децентралізації" не існує. У найпростішому розумінні, децентралізація означає передачу політичних, адміністративних та/або фінансових повноважень підрозділам середнього та/або нижчих рівнів державної ієрархії [3]. Ключовим в даному контексті аналізу є термін "передача повноважень".

Аналіз базових підходів до децентралізації свідчить, що: 1) держава може здійснювати децентралізацію влади в інтересах населення, на підставі закону, передаючи частину повноважень органів виконавчої влади органам місцевого самоврядування; 2) децентралізація повноважень має відбуватися з урахуванням принципу субсидіарності, тобто передавати повноваження на максимально близький до громадянина рівень управління, який при цьому здатний виконати це повноваження ефективніше, ніж інші органи; 3) передача повноважень від більш високого рівня на більш низький рівень має бути забезпечена передачею необхідних для цього ресурсів і наданням права органу місцевого самоврядування приймати рішення щодо передачі повноважень виходячи із місцевих особливостей [4].

Саме на таких основах мають відбуватися конкретні зміни стосовно розподілу повноважень між суб'єктами двох рівнів публічної влади в Україні: 1) загальнонаціонального (рівень державного управління), представленого центральними органами державної влади, найважливішим обов'язком яких є виконання передусім соціальної функції, поряд з політичною, міжнародною та суто економічною у межах держави Україна, в Конституції якої закріплено: "Людина, її життя і здоров'я, честь і гідність, недоторканність і безпека визнаються в Україні найвищою соціальною цінністю. Права і свободи людини та їх гарантії визначають зміст і спрямованість діяльності держави. Держава відповідає перед людиною за свою діяльність. Утвердження і забезпечення прав і свобод людини є головним обов'язком держави" (стаття 3); 2) субнаціонального (рівень муніципального управління), якому відповідають незалежні (самоврядні) органи влади регіональних й місцевих адміністративних утворень, першочергова спрямованість на реалізацію соціальної функції котрих дійсно може створити умови для розбудови соціально-орієнтованої економіки або інакше оміряного двома Майданами 2004 та 2013—2014 років "економічного дива для людей", починаючи з громад сіл, селищ, містечок і т.д. на основі економічного патріотизму та здорового соціального прагматизму.

Слід підкреслити, що децентралізація влади у країнах ЄС, разом з упорядкуванням взаємовідносин між політичними та адміністративними структурами, включає процеси бюджетної децентралізації. Отже, один процес без іншого відбуватись не може. Головною метою зазначених процесів є формування такої моделі міжбюджетних відносин, яка дасть можливість якнайкраще забезпечувати населення місцевими суспільними благами та послугами з точки зору їх доступності та якості, тим самим формувати умови для підвищення рівня життя як на окремих територіях, так і загалом в Україні.

У процесі децентралізації здійснюється перерозподіл повноважень (прав та обов'язків) або між органами влади одного рівня (горизонтальна децентралізація), або між центральною та місцевою владою (вертикальна децентралізація) (рис. 1). Вертикальна децентралізація може відбуватися у розглянутих на рисунку 2 основних формах [2].

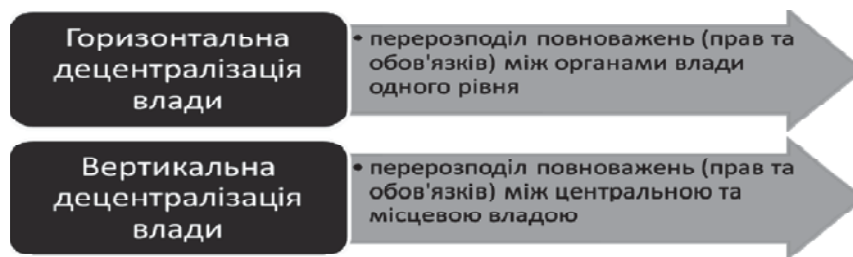

Рис. 1. Види децентралізації влади

Формування ефективної української моделі міжбюджетних відносин, орієнтованої, насамперед, на виконання її соціальної функції, можливо забезпечити, по-1: формуванням об'єднаної територіальної громади як територіальної основи місцевого самоврядування (базової ланки), по-2: перерозподілом повноважень на її користь та по-3: посиленням її фінансової (бюджетної) спроможності. В даному контексті варто нагадати, що основу місцевого самоврядування зарубіжних держав становлять жителі першої — базової — ланки адміністративно-територіального устрою, що в кожній європейській державі має свою специфічну назву: громади — Австрія, Німеччина; муніципалітети — Бельгія, Болгарія, Данія, Естонія, Іспанія, Латвія (+міста-райони), Литва, Люксембург, Нідерланди, Португалія (+метропольні території, парафії), Словаччина, Словенія, Туреччина, Угорщина, Фінляндія, Франція, Чехія; муніципалітети та комуни — Греція, Кіпр, Румунія (+великі міста); комуни — Італія, Швеція; гміни — Польща, округи та ін. — Велика Британія [5].

Однак найважливішим у процесі децентралізації є передача саме фінансових (бюджетних) повноважень, тобто проведення бюджетної децентралізації. Якщо зосереджувати увагу на передачі фінансових повноважень, мова має йти, насамперед, про розподіл фінансово-правових компетенцій між суб'єктами центральної та муніципальної (місцевої) влади у сфері міжбюджетних відносин з урахуванням рівнів місцевого самоврядування: базового рівня — тобто рівня територіальної громади (що відповідає поняттю "місцеве самоврядування" відповідно до положень Конституції України) та регіонального рівня (див. рис. 3).

Саме розподіл фінансово-правових компетенцій й визначає модель організації міжбюджетних відносин

між органами публічної влади на рівні вертикальних відносин: щодо розподілу відповідальності за регулювання, адміністрування та фінансування суспільних послуг, щодо закріплення та перерозподілу джерел доходів у вигляді податків, зборів і трансфертних платежів між бюджетами різних рівнів влади, а також на рівні горизонтальних відносин: із приводу об'єднання коштів бюджетів одного рівня задля спільного фінансування суспільних благ, надання фінансової допомоги та реалізації інших форм міжмуніципальної або міжрегіональної кооперації. В такому контексті термін "фінансова децентралізація" виглядає синонімічним термінам "бюджетна децентралізація" або "фіскальна децентралізація".

В європейській правовій літературі зміст бюджетної децентралізації розкривають через три аспекти, що представлені на рисунку 4 [5].

З урахуванням вище викладеного, завданнями бюджетної децентралізації є, по-1: збільшення участі громадян в розвитку територій, на яких вони проживають, та по-2: ефективне забезпечення населення суспільними послугами. Ці завдання варто кваліфікувати як соціальні, тому що ніхто інший як власне самі громадяни, громада, що проживає на тій чи іншій території, не може бути більше за всіх зацікавлена в реальних змінах на власну користь та користь свого ближнього. Щоб виконати ці соціальні завдання місцеві бюджети повинні бути достатніми для забезпечення виконання органами місцевого самоврядування наданих їм законом повноважень та надання населенню послуг на рівні не нижче мінімальних соціальних потреб. При недостатності доходних джерел держава бере на себе забезпечення збалансування місцевих бюджетів шляхом передачі необхідних коштів у вигляді дотацій, субвенцій та субсидій.

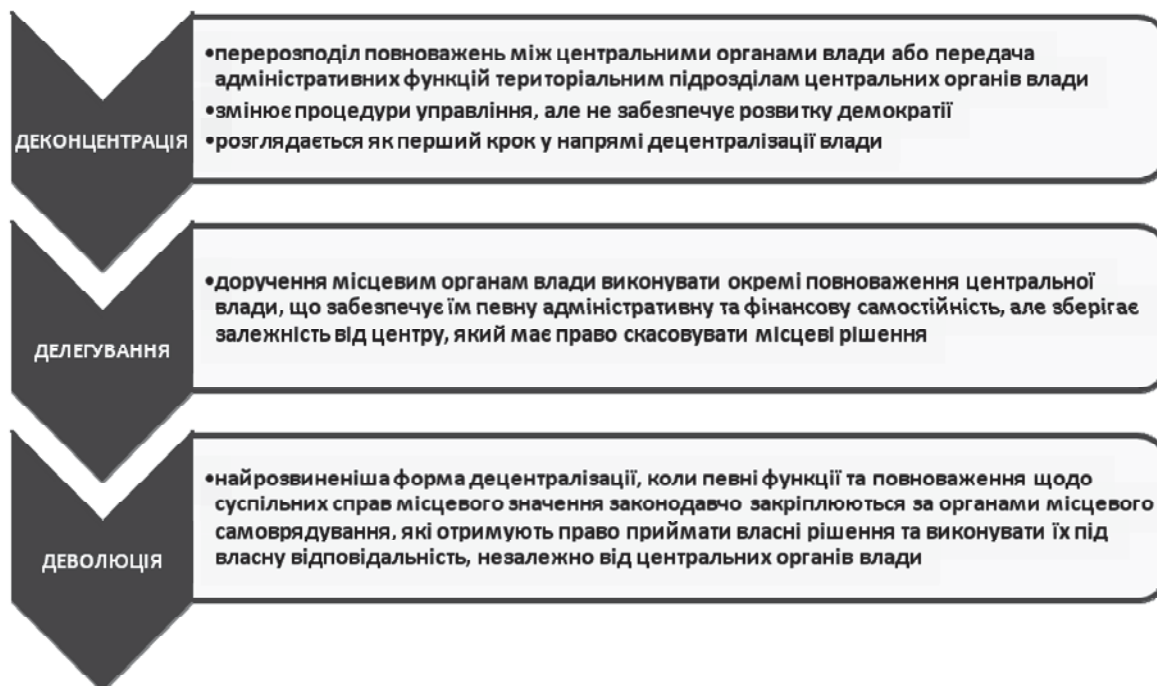

Рис. 2. Основні форми вертикальної децентралізації

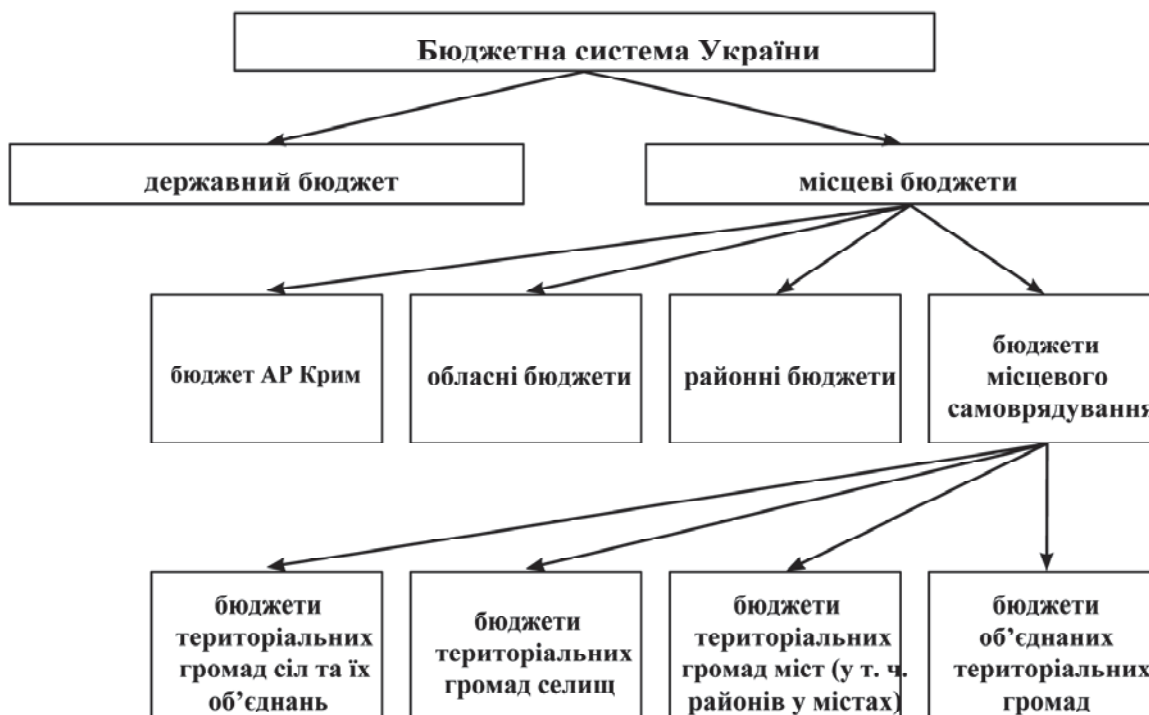

Рис. 3. Бюджетна система України

Така практика є розповсюдженою в Європі та формує досить високий рівень соціальних стандартів, тому й вартує запровадження в Україні.

Фахівці звертають увагу на те, що специфіка управління фінансами об'єднаних територіальних громад зумовлена низкою важливих чинників. По-перше, фінанси об'єднаної територіальної громади охоплюють територію декількох населених пунктів, що насамперед, призводить до посилення контролю за повноцінним наповненням бюджету та активізує управлінські процеси. По-друге, в Україні відсутній досвід управління фінансами об'єднаної територіальної громади, що спричиняє значні труднощі, однак створюється, зокрема, сприятливе середовище для викорінення корупції у сфері місцевих фінансів. По-третє, запроваджуються прямі міжбюджетні відносини між бюджетом об'єднаної територіальної громади та державним бюджетом, що гарантує обсяг міжбюджетних трансфертів, розрахований на основі універсальної формули. Однак постає проблема достатності фінансування, насамперед, соціальної сфери громади, оскільки значно ускладнюються можливості отримання фінансової підтримки з інших видів бюджетів [6, с. 17].

На теперішній час у рамках реалізації Концепції реформування місцевого самоврядування та територіальної організації влади в Україні вже проводиться активна робота по формуванню спроможних територіальних громад, що є важливою частиною процесу децентралізації. За попередніми розрахунками Міністерства фінансів України в результаті реформування планується сформувати близько 1800 місцевих бюджетів об'єднаних територіальних громад. Відповідно до Закону України "Про добровільне об'єднання територіальних громад", що був ухвалений 5.02.2015 р., започатковано конкретний механізм добровільного об'єднання територіальних громад, якого раніше не існувало.

Враховуючи те, що в Україні переважна частина сільських, селищних та міських бюджетів міст районного значення були глибоко дотаційними, що позбавляло територіальних громад можливості здійснювати необхідні для соціально-економічного розвитку видатки, постало завдання об'єднати такі адміністративно-територіальні одиниці в об'єднану територіальну громаду. Основна мета, як задекларовано в урядових документах, полягає у формуванні базового елемента місцевого самоврядування — громади, забезпечення її дієвої спроможності, що означає самостійно, за рахунок влас-

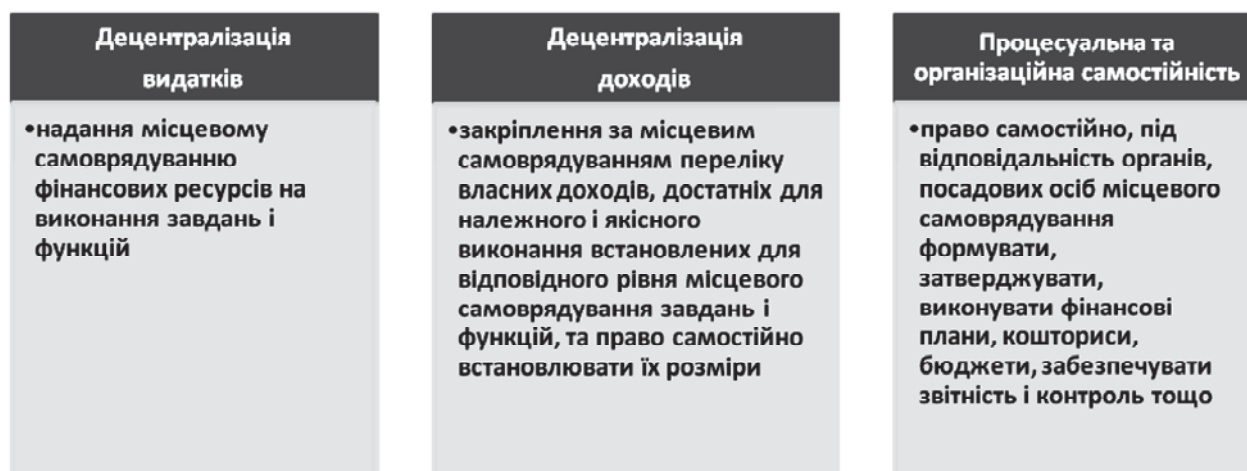

Рис. 4. Три аспекти, що розкривають зміст бюджетної децентралізації

Таблиця 1. Кількість створених та запланованих на перспективу ОТГ у розрізі областей України (на 1 липня 2016 р.)

Область	Кількість створених ОТГ	Кількість ОТГ, запланованих на перспективу
Вінницька	2	27
Волинська	6	46
Дніпропетровська	16	58
Донецька (на підконтрольній території України)	3	35
Житомирська	10	28
Закарпатська	2	0
Запорізька	6	46
Івано-Франківська	4	49
Кіровоградська	3	17
Київська	2	27
Луганська (на підконтрольній території України)	2	22
Львівська	16	74
Миколаївська	1	28
Одеська	8	16
Полтавська	14	29
Рівненська	8	30
Сумська	1	48
Тернопільська	26	0
Харківська	1	52
Херсонська	1	40
Хмельницька	22	25
Черкаська	3	42
Чернівецька	10	14
Чернігівська	5	42
РАЗОМ	172	862

Джерело: складено за: [7].

них ресурсів, вирішувати питання місцевого значення в інтересах її жителів, тобто забезпечувати належний рівень освіти, культури, охорони здоров'я, соціального захисту, житлово-комунального господарства та ін.

Нині в Україні вже утворено 172 добровільно об'єднані територіальні громади (ОТГ), до складу яких увійшло 847 сільських, селищних, міських рад (див. табл. 1).

Внесені зміни до Бюджетного та Податкового кодексів стимулюють громади до об'єднання через механізм переходу бюджетів об'єднаних громад на прямі міжбюджетні відносини з державним бюджетом. Об'єднані громади наділяються повноваженнями, рівнозначними повноваженням міст обласного значення. При добровільному об'єднанні, в бюджетах таких громад залишається 60% ПДФО. Як результат реформи, вже з 1 січня 2016 року відкрилися прямі бюджетні розрахунки 159 об'єднаних територіальних громад з Державним казначейством, минаючи область та район, у державному бюджеті на 2016 рік для них закладено кошти, зокрема, передбачено 284,9 млн грн. на базову дотацію, 1,6 млрд грн. — на освітню та 844 млн грн. — на медичну субвенції [8].

Змінами, внесеними до Бюджетного кодексу України у грудні 2014 року, запроваджено нову модель фінансового забезпечення місцевих бюджетів та нові підходи у взаємовідносинах державного бюджету з місцевими бюджетами. Завдяки реалізації реформи міжбюджетних відносин у 2015 році, насамперед, місцеві органи влади почали самостійно формувати та затверджувати свої місцеві бюджети не чекаючи затвердження державного бюджету; Міністерство фінансів не визначало і не доводило до місцевих бюджетів індикативні показники по доходах та ін. Окрім того, систему вертикального збалансування усіх місцевих бюджетів, що була демотивуючим фактором для багатьох місцевих громад бути ефективними та успішними, було замінено системою горизонтального вирівнювання податкоспроможності територій. Одночасно було запроваджено нові субвенції з державного бюджету місцевим бюджетам, — освітню та медичну. Як результат, у 2015 році

місцевим бюджетам було надано трансфертів із державного бюджету на 174,0 млрд грн., що на 43,4 млрд грн., або на 33,2 % більше ніж у 2014 році [9].

Отже, у 2015 році здійснено перший етап бюджетної децентралізації. Внаслідок цього, було розширено права органів місцевого самоврядування і збільшено джерела формування доходів місцевих бюджетів. В тому числі за рахунок запровадження акцизного податку з кінцевих продажів, розширення бази оподаткування податком на нерухомість; надання права самостійно визначати ставки податків та встановлювати пільги з їх сплати. Усунення перерозподілу місцевих доходів через центр створило стимули для ефективного розпорядження бюджетом на місцях і вже продемонструвало перші результати. Порівняно з 2014 роком надходження загального фонду місцевих бюджетів збільшилися у 2015 році на 21%. Тобто місцеві бюджети отримали 45 млрд грн. додаткового ресурсу на власні потреби [9].

У 2016 році Уряд планує здійснити ще ряд кроків щодо створення умов для формування спроможних територіальних громад, зокрема: корегування та затвердження перспективних планів спроможних громад областей, вирішення питань щодо об'єднання в межах декількох районів, виборів старост, спрощення процедур; надання організаційно-методичної допомоги ОТГ в розробленні та реалізації проектів розвитку їх інфраструктури; врегулювання порядку вирішення питань адміністративно-територіального устрою України, оптимізація системи територіальної організації влади, розроблення та подання Кабінетові Міністрів України проектів Закону України "Про засади адміністративно-територіального устрою України" та акта Кабінету Міністрів України щодо схвалення Концепції оптимізації системи територіальної організації влади; передача повноважень органам місцевого самоврядування, оптимізація кількості розпорядників землею, запровадження механізмів контролю за використанням земель; створення можливості передачі органам місцевого самоврядування (за їх зверненням) повноважень з надання адміністративних послуг через центри надання таких послуг та формування їх мережі та віддалених робочих місць (для старост); упорядкування системи оплати праці в органах місцевого самоврядування; посилення відповідальності органів місцевого самоврядування та їх посадових осіб за прийняття рішень, що не відповідають законодавству; удосконалення механізмів публічного контролю за діяльністю органів місцевого самоврядування та їх посадових осіб, зокрема щодо розпорядження бюджетними коштами, комунальним майном, земельними ресурсами [10].

Такі кроки Уряду варті підтримки з боку населення країни. Однак залишається ще велика кількість проблем, які стосуються безпосередньо реформи бюджетної децентралізації. Зокрема залишається не вирішеним питання розмежування повноважень у системі органів місцевого самоврядування та органів виконавчої влади на різних рівнях адміністративно-територіального устрою за принципом субсидіарності. Органам місцевого самоврядування не передано повноваження передусім у сферах освіти, охорони здоров'я, соціального захисту, охорони громадського порядку.

Бюджетний кодекс України (ст. 89) визначає перелік видатків, що здійснюються з бюджетів міст обласного значення, районних бюджетів, бюджетів об'єднаних територіальних громад. При цьому певні видатки з цього переліку визначаються міністерствами освіти та охорони здоров'я (видатки за рахунок освітньої та медичної субвенції), інші, очевидно, на розсуд місцевої влади [2]. Отже, Бюджетний кодекс України не встановлює чіткої відповідальності за здійснення видаткових повноважень у сферах освіти, охорони здоров'я тощо. Це питання поки що залишається відкритим.

Тому Уряд планує провести секторальну децентралізацію, зокрема у сфері освіти, охорони здоров'я, со-

ціального захисту, охорони громадського порядку, що створить умови для забезпечення високого рівня надання освітніх та медичних послуг, формування оптимальної мережі закладів освіти та охорони здоров'я, підвищення якості надання публічних послуг у сфері соціального захисту, запровадження в територіальних громадах (передусім в ОТГ) дільничних поліцейських та ін. [10].

ВИСНОВКИ З ДАНОГО ДОСЛІДЖЕННЯ

Реформа бюджетної децентралізації, що відбувається нині в Україні, може бути ефективною за умов формування ефективного місцевого самоврядування на засадах децентралізації влади, що до цього часу значно пробуксовує, а отже, як наслідок, провокує ще більші соціальні проблеми та негаразди з огляду на українські реалії, які є очевидними. Реформи заради реформ з негативними соціальними наслідками дуже дорого можуть обійтися Україні. Тому можновладцям, що приймають рішення у цій сфері, та виконавцям цих рішень варто приділити увагу соціальній функції цієї реформи, яка, на наш погляд, в умовах, коли в країні тільки формується громадянське суспільство, вимагає чіткого механізму міжбюджетного розподілу повноважень (прав та обов'язків) між органами публічної влади різних рівнів, тобто розмежування як видаткових повноважень, так і податкових компетенцій (джерел доходів). По-1, законодавчого визначення виключної компетенції національного уряду та органів місцевого самоврядування щодо надання суспільних послуг і фінансування відповідних видатків, по-2, законодавчого регулювання, фінансування та адміністрування спільних видаткових повноважень з метою подолання труднощів в розподілі видаткових повноважень найважливіших суспільних послуг (освіта, охорона здоров'я, соціальний захист тощо) власне для людей і заради людей.

Чітке закріплення відповідальності, уникнення дублювання функцій, забезпечення підзвітності і підконтрольності органів публічної влади, спрямоване на підвищення рівня фінансової (бюджетної) автономії органів місцевого самоврядування, зокрема, спроможних територіальних громад, передусім ОТГ, з урахуванням основних принципів розподілу видаткових повноважень по вертикалі (економічної ефективності, фіскальної справедливості, досягнення політичної підзвітності та ефективності процесу адміністрування), перевірених досвідом європейських країн, є ключовою передумовою створення ефективної соціально орієнтованої моделі міжбюджетних відносин, яка у перспективі зможе принести реальні результати омріяного "економічного дива для людей".

ПЕРСПЕКТИВИ ПОДАЛЬШИХ РОЗРОБОК

Проблематика досліджень реформи децентралізації влади, в тому числі бюджетної децентралізації в Україні є надзвичайно різноаспектною та надактуальною. Однак, на наш погляд, особливо вартує уваги дослідження процесу формування ОТГ, що активно відбувається нині, з точки зору ціннісно-мотиваційних аспектів їх діяльності з метою попередження соціальних негараздів на місцевому рівні, в тому числі в найгіршому варіанті, зокрема проявів сепаратизму.

Література:

1. Пріоритетні дії Уряду на 2016 рік в сфері децентралізації [Електронний ресурс]. — Режим доступу: reforms.in.ua
2. Луніна І., Серебрянська Д. Декларації та реалії бюджетної децентралізації // "Дзеркало тижня. Україна". — № 43. — 13 листопада 2015 [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://gazeta.dt.ua/finances>
3. Топпервін Н. Дієве місцеве самоврядування як запорука успішної децентралізації публічної влади: швейцарський досвід // DESPRO: Аналітичний вісник. — 2012. — № 2.

4. Ткачук А. Місцеве самоврядування та децентралізація. Практичний посібник / [Ткачук А.]; Швейцарсько-український проект "Підтримка децентралізації в Україні — DESPRO". — К.: ТОВ "Софія", 2012. — 120 с.

5. Бориславська О., Заверуха І., Захарченко Е. та ін. Децентралізація публічної влади: досвід європейських країн та перспективи України / [Бориславська О., Заверуха І., Захарченко Е., та ін.]; Швейцарсько-український проект "Підтримка децентралізації в Україні — DESPRO". — К.: ТОВ "Софія", 2012. — 128 с.

6. Планування та управління фінансовими ресурсами територіальної громади / О. Кириленко, Б. Малиняк, В. Письменний, В. Русін / Асоціація міст України. — К., ТОВ "ПІДПРИЄМСТВО "ВІ ЕН ЕЙ", 2015. — 396 с. — с. 17.

7. Децентралізація влади [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://decentralization.gov.ua/region>

8. Моніторинг ЗМІ щодо реформи місцевого самоврядування та територіальної організації влади // Міністерство регіонального розвитку, будівництва та житлово-комунального господарства України. № 155/25.12.2015. — [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://www.minregion.gov.ua>

9. Промова Міністра фінансів Наталії Ярецько на засіданні Уряду щодо виконання Державного бюджету за 2015 рік — [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://www.minfin.gov.ua>

10. План пріоритетних дій Уряду на 2016 рік // Затверджено розпорядженням КМУ від 27 травня 2016 р. № 418-р. [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://www.kmu.gov.ua>

References:

1. National reforms council (2016), "Priority activities of the Government in 2016 in the sphere of decentralization", available at: reforms.in.ua (Accessed 10 June 2016).
2. Lunina, I. and Serebrianska, D. (2015), "Declaration and the realities of fiscal decentralization", Dzerkalo tyzhnia. Ukrainab vol.43, available at: <http://gazeta.dt.ua/finances> (Accessed 10 June 2016).
3. Toppervin, N. (2012), "Effective local government as the key to successful decentralization of public power: the Swiss experience", DESPRO: Analitichnyy visnyk, vol. 2.
4. Tkachuk, A. (2012), Mistseve samovriaduvannia ta detsentralizatsiia [Local government and decentralization], Shvejtsars'ko-ukrains'kyj proekt "Pidtrymka detsentralizatsii v Ukraini - DESPRO" TOV "Sofiiia", Kyiv, Ukraine.
5. Boryslavs'ka, O. Zaverukha, I. and Zakharchenko, E. (2012), Detsentralizatsiia publichnoi vlady: dosvid ievropejs'kykh krain ta perspektyvy Ukrainy [The decentralization of public authority: European experience and prospects of Ukraine], Shvejtsars'ko-ukrains'kyj proekt "Pidtrymka detsentralizatsii v Ukraini — DESPRO TOV "Sofiiia", Kyiv, Ukraine.
6. Kyrylenko, O. Malyniak, B. Pys'mennyj, V. and Rusin, V. (2015), Planuvannia ta upravlinnia finansovymy resursamy terytorial'noi hromady [Planning and financial management of the territorial community], Asotsiatsiia mist Ukrainy, Kyiv, Ukraine.
7. Decentralization of power (2016), available at: <http://decentralization.gov.ua/region> (Accessed 10 June 2016).
8. Ministry of Regional Development, Construction and Housing and Communal Services of Ukraine (2015), "Media monitoring on local government reform and territorial organization of power", available at: <http://www.minregion.gov.ua> (Accessed 10 June 2016).
9. Ministry of Finance of Ukraine (2015), "Speech by the Minister of Finance Natalia Jaresko at the government meeting on the State Budget for 2015", available at: <http://www.minfin.gov.ua> (Accessed 10 June 2016).
10. Cabinet of Ministers of Ukraine (2016), "Plan of priority actions of the Government in 2016", available at: <http://www.kmu.gov.ua> (Accessed 10 June 2016).

Стаття надійшла до редакції 07.07.2016 р.